

יבמות קה

משה שווערד

1. ריטב"א על מסכת יבמות דף קה/א

מ"ש קריאה ומ"ש רקיקה. פי' דכיון דשום דחד מינייהו לא מעכב מדאורייתא אמאי גזר בהאי טפי מהאי:

2. רמב"ם יד החזקה הלכות יבום וחליצה פרק ד

(יד) רקקה בלבד שלא חלצה ולא קראה או שרקקה וקראה ולא חלצה הרי זו כחליצה פסולה קראה היא והוא ולא חלצה ולא רקקה לא עשה כלום שנ' ככה יעשה לאיש המעשה שהוא החליצה והרקיקה הוא שמועיל אבל הקריאה אינה מעכבת ואינה מועלת:

3. מגיד משנה על הלכות יבום וחליצה פרק ד הלכה יד

רקקה בלבד. זה מבואר בגמרא (דף ק"ה) אליבא דר"ע דהלכה כמותו. וק"ל קצת בדברי רבינו שנראה מהם שהוא סובר שהרקיקה בלבד פוסלת לאחין מן התורה והביא מקרא לזה ככה יעשה לאיש המעשה שהוא החליצה והרקיקה הוא מועיל ואע"פ שיש חילוק בין חליצה ורקיקה שהחליצה בלבד מכשרת בדיעבד ואילו רקיקה אינה מכשרת אלא פוסלת כמו שנתבאר סובר הוא ז"ל ששניהם שווין לפסול מן התורה וק"ל דהא משמע מסקנא דגמרא בהדיא דרקיקה אינה פוסלת אלא מדרבנן והטעם אמרו שם משום דאין דרך רקיקה אלא אחר חליצה הילכך אי לא הוה פסלה אתי לאחלופי בחלוצה דעלמא להתירה לאחין ועוד קשה דהא ר"ע לא דריש דבר שיש בו מעשה בלבד אלא דבר שיש בו מעשה באיש דהיינו חליצה בדוקא ור"א דדריש דבר שיש בו מעשה ס"ל דחלצה בלבד חליצתה פסולה וכיון דקי"ל כר"ע היאך כתב רבינו דרשתו של ר"א וצ"ע לי:

4. הרא"ש על יבמות פרק שנים עשר - סימן יא

גמ' שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ. מכלל דמפסלה מאחין קשיא לי כיון דאמר יבמה שרקקה תחלוץ אמאי הדחיקו הנך אמוראי לקמן (דף קו.) להטעותו ר' חייא בר אבא ואב"י ורב פפא דאמרו ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה ואח"כ כפוהו לעשות חליצה מעליא וכן ר' יוחנן ורב פפא דאמרו ליה חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז כיון שעמדו היבם והיבמה לפנייהם יאמרו לה שתרוק בפנינו ונפסלה לו ואח"כ יכפוהו לחלוץ ואי לית להו להנהו אמוראי הא דשלחו לאבוה דשמואל א"כ לאו דהלכתא היא ורב אלפס הביאה לפסק הלכה. ונראה לי דשפיר אית להו להנהו אמוראי והא דלא אמרו לה לרוק בפנינו משום דלא מהניא רקיקה הכא ליפסל כדאמר' לעיל (דף קב ע"ב) יבמה שגדלה בין האחין מותרת לינשא לאחד מהן ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן ופריך טעמא דלא חזינא הא חזינא חיישינן (שמא כיוונה) והא תניא בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא כו' חליצה פסולה עד שיתכוונו שניהם ומסיק דכי חזינא חיישינן שמא כיוונו אלמא אף חליצת סנדל לא מהניא לפסול בלא כוונה כ"ש רקיקה והני עובדי דלקמן דידעי ביה שלא היה רוצה לחלוץ רקיקה לא פסלה כי ידוע היה שלא כוון.

5. ריטב"א על מסכת יבמות דף קה/א

תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת. פי' לאו דוקא אינה צריכה ואם רצתה תרוק אלא ודאי לא שבקינן לה לחזור ולרוק משום גזירה וכדמוכח מעובדא דמייתי' לסייעתא אלא ה"ק תחלוץ בלבד בלא רקיקה כיון שאינה צריכה מן התורה לרוק פעם אחרת:

6. תוספות ישנים מסכת יבמות דף קה עמוד א

לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא. ובב"ר אמר כי אתא לקמיה דרבי וא"ל כך וכך שאלו ממני ולא ידעתי להשיב להם עד שפשטו מעצמו והאי דלא פשט להו מעיקרא מפני שהיה מתגאה על שהיו מכבדין אותו מאד והיו מושיבין אותו במטה של זהב לפיכך לא ידע להשיב להם שהגאווה משכחת לאדם תלמודו

7. ספר החינוך מצוה ל

ואל תחשוב להקשות עלי על הנחת טעם זה שאמרתי שעיקר ההיתר בהתחדש באדם דבר שאילו היה יודע בו מתחילה לא היה נשבע, שהרי הוא כעין אנוס או מוטעה, ותאמר והרי מצינו לגבי שבועות השם יתברך היתר,

כמו שדרשו זכרונם לברכה [ברכוח דף ל"ב ע"א] בויחל משה [שמות ל"ב, י"א], כביכול שהתירו מן השבועה, ועל ענין זרובבל בן שאלתיאל שאמרו ז"ל [סנהדרין דף ל"ה ע"א] שנשאל אל משבועתו, וחלילה להיות שנוי רצון אתו. כי יש להשיבך, והדין דין אמת, כי כל מה שבא בכתובים כיוצא בענינים אלו הכל נאמר על צד המקבלים שהם בני אדם, כי חלילה לא-ל ומלבבנו להאמין שיצטרך אדון הכל להשבע בדבר אף כי להתירו ולבטלו אחרי כן, אבל יאמר אותו דבר על צד קבלת העונש הנופל על הנענש, שאם נתחייב אדם לגדול חטאו להענישו על כל פנים עד שאין ראוי לתת לו מקום לתשובה, יפול על ענין האיש הלזה שבועה אצל השם, כלומר חזק עונשו וגזירתו עליו **כאילו** יש שבועה בדבר, וכן לענין הטובה, אם זכה האדם מרוב חשיבותו לקבל טובה הוא וזרעו, יאמר הכתוב גם כן כי השם יתברך נשבע להיטיב לו, ועל זה וכיוצא בו אמרו זכרונם לברכה כדי לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע, שאין לדמות לבני אדם חוזק דבר וקיומו רק במה שהם מחזקים ומקיימים דבריהם. ועל הדרך הזה בעצמו דרשו זכרונם לברכה היתר על שבועת השם יתברך, רצונם לומר כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד, ומכפר על החוטאים ואף על פי שגדל חטאם וחזק עד שראוי שאם יחטא איש לאיש כל כך לישבע שלא למחול לעולם. ועל הדרך הזה אמרו זכרונם לברכה כי משה התירו, כלומר שבזכות תפילתו הטובה גרם שהשם יתברך שהוא שומע תפלה סלח לעוונם. וזהו שלא תמצא לרבותינו זכרונם לברכה שידרשו ענין ההיתר אצל שבועתו ברוך הוא כי אם בחטא גדול, שכל השומע יגזור שאינו ניתן לכפרה, כלומר וראוי לישבע עליו שלא לכפר אותו, ורחמי ברוך הוא גדלו על כל מחשבותינו ומכפר אל כל השבים אליו בכל לב ואם רב עוונם מנשוא לפי דעתינו. והראיה לדברינו אלה, מה שאמרו בראש השנה [דף י"ח ע"א] גבי גזר דין שיש עמו שבועה, דמסיק רבא התם דבזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה, ואין זכר להם שם שיצטרך הא-ל לישאל עליה, כי ידועים וברורים הדברים לכל רואי השמש שהכל נאמר על צד המשל אל המקבלים. ומפני כן הארכתי בזה עד הנה לפנות לך הדרך במקומות רבים.

8. ספר טורי אבן על מסכת ראש השנה - דף יז/ב

לא קשיא הא ביחיד הא בצבור. ק"ל הא גבי חזקיה מלך יהודה שאמר ליה הנביא כי מת אתה ולא תחיה דאמרינן בפ"ק דברכות (דף י') דאמר לו הנביא כבר נגזר עליך גזירה ואמר לו בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, ואמרינן איתמר נמי ר"י ור"א דאמרי תרומיהו אפי' חרב חדה כו' ומסקנא הכי הוה שנקרע גזר דינו והוסיפו על חייו ט"ו שנה. ול"ל דהוה בעשרה ימים שבין ר"ה ל"ה דהא חליו היה בניסן ומיד לאחר שנקרע גז"ד שלו בו ביום א"ל הנביא ביום הג' תעלה בית ה' והוא היה ליל מפלת סנחריב שהיה ליל א' של פסח כדאמר באגדה ומייתי לה רש"י בפ' לנביאים. ואפשר לומר דשאני חזקיה דרב גוברי' שהי' משונה מאוד במעשיו ובתורתו ושקול כמו ציבור, א"נ מלך שאני דדמי ושקול כנגד ציבור כדאמר שלמה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל אלמא שקול מלך כציבור:

9. ערוך לנר על ראש השנה דף יח/א

היוצא מהסוגיא דביחיד יש חילוק בין קודם גז"ד לאחר גז"ד דלאחר גז"ד אינו נקרע אבל בציבור לעולם נקרע חוץ מגז"ד שיש עמו שבועה שאינו נקרע וגם ביחיד יש שנקרע כגון בשבין בין ר"ה ליוה"כ וכל זה לר"ע ולר' אלעזר ולתנא דברייא דלעיל השב בנתיים **אבל לר' יצחק אפילו גז"ד דיחיד דכל השנה נקרע ע"י תשובה.** והנה הרי"ף והרא"ש הביאו הסוגיא דמחלק בין יחיד לצבור ובין כל השנה לעשיית ואח"כ הביאו הא דר' יצחק ולכאורה יש סתירה בזה. והנראה דדעתם כדעת הרמב"ם הל' תשובה (פ"ב) שכתב אעפ"י שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו בד"א ביחיד אבל בצבור כל זמן שעושין תשובה וצוהקין בלב שלם הם נענים שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו עכ"ל. והנה גם בדברי הרמב"ם יש סתירה בזה דתחלה כתב שהתשובה יפה לעולם והם דברי ר' יצחק ואעפ"כ הביא החילוק בין יחיד לצבור ובין עשרה ימים לכל השנה. אמנם ע"ז כבר העיר הפרשת דרכים (דף כ"ט) וכתב דדעת הרמב"ם דרבי יצחק ע"כ ג"כ צריך ליישב הסתירה שבין בהמצאו ובין בכל קראנו אליו וע"כ גם כן מיישב בחילוק שבין יחיד לצבור ובין עשרה ימים לכל השנה ואע"ג דס"ל דגם ליחיד נקרע אחר גז"ד זה מיישב דלצבור **וכן ליחיד בעשרת ימי התשובה ודאי מהני לגמרי אבל ליחיד בשאר ימות השנה אינו מועיל בודאי אבל מכ"מ אפשר שיקרע גז"ד.** ומהר"ן נראה שג"כ הוקשה לו איך מתרץ ר' יצחק רומיא דקרא ומתריך בענין אחר שכתב ור' יצחק אמר יפה צעקה לאדם דאפילו היכא דלא מיקרע גז"ד ממעטת את הפורענות עכ"ל. ובזה מתורץ ג"כ דעת הרמב"ם והיא ג"כ שיטת הרי"ף והרא"ש ומה שפסקו כר' יצחק אע"ג דפליגי עליו ר"ע ור"א וגם סתם

ברייאת דהשב בנתיים י"ל כיוו דלעיל (דף ט"ז) אמרינן כמאן מצלינן האידינא וכו' ואיב"א רבנן וס"ל כר' יצחק והשתא כיון דסתם מתניתין דלעיל דלא כר' יוסי ואעפ"כ מצלינן אקצירי ומריעי ע"כ צ"ל דס"ל כר' יצחק ולכן פסקו כוותיה:

10. ריטב"א על מסכת ראש השנה דף יח/א

תנאי היא. ר' אליעזר ור' יצחק. (מונין) [מנין] לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע. פי' ואפילו דצבור דהא על צבור מיייתנן לה הכא דכתיב כי אם תכבסי בנתר ואע"ג (דכתיב) [דמיינתי] קרא דלכן נשבועתי לבית עלי דהוה יחידים כל שהיא משפחה אחת דין צבור יש לה ומאי דאמרינן לעיל גבי יורדי הים באניות דכחידים דמי לפי שהם רבים מהרבה משפחות ואין כאן גזירה על משפחה א' וזה ברור:

11. ספר נפש החיים - שער ד - פרק ל-לא

והטעם בזה ג"כ כמש"ל, שהמצות במקור שרשן קשורות ותלויות בסידור פרקי המרכבה העולמות וכחות העליונים, ומקור שרש העליון של התורה"ק היא מאד נעלה מעל כל העולמות והכחות כולם והיא המתפשטת בפנימיות כולם ומקבלים ממנה עצם חיותם ושפעת קדושתם, לכן היא הנותנת ומשפעת החיות והקדושה והאור להמצות כולן:

נפר נפש החיים - שער ד - פרק לא / ומזה הטעם ג"כ, עסק התורה היא מכפרת על כל העונות של הנפש החוטאת. כמאמרם ז"ל (סוף מנחות), מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת כו', ומסיק שכל העוסק בתורה א"צ לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם, וכ"ה בתנחומא (פ' צו, ובשמות רבה פל"ח), קחו עמכם דברים ושובו אל ה' לפי שישאל אומרים כו', עניים אנו ואין לנו להביא קרבנות א"ל הקב"ה דברים אני מבקש כו'. ואני מוחל לכם על כל עונותיכם, ואין דברים אלא ד"ת כו'. ובתנחומא (ויקהל), בענין הארון אמרו שהוא נושא עונותיהם של ישראל שהתורה שבו נושא עונותיהם של ישראל... וגם על אותן העונות חמורים שאין הקרבנות מכפרים עסק התורה מכפרת, כמשרז"ל בבני עלי (ר"ה י"ח א'). "זבח ובמנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר הוא בד"ת, וכן אמרו (מגילה ג' ע"ב), גדול ת"ת יותר מהקרבת תמידין:

12. ספר חסידים - סימן קסד

ויש עבירות שאע"פ שלוקה בעוה"ז, ילקה בגיהנם, כגון ירבעם שהחטיא, וכל שהחטיא את הרבים אין לו חלק לעוה"ב, וכגון אותן שמונעין אחרים מלזכות, אלו בני עלי בעולם הזה. ואם תאמר מאחר שכתוב (שמות ל"ד ז) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים, והלא לבני עלי כמה דורות, דהא רבה ואביו היו אחר כמה דורות, ועוד לא אחזו מעשה אבותיהם בידיהם. אלא אם אדם חוטא פעם אחת נפרעים ממנו ד' דורות, ואם שינה בו או עשה חטא אחר, נפרעים ממנו ח' דורות, ואם שילש בו או עשה ג' עונות, הרי נפרעים ממנו י"ב דורות. בני עלי שלשו ורבעו וחמשו וחטאו הרבה פעמים, ועדיין העון על הדורות:

וא"ת למה העון על הצדיקים שאין אוחזין מעשי אבותיהם בידיהם. עוד גדולה מזו, הרי אמרו נולד בשבת ימות בשבת, ומה חטא הילד שחללו עליו את השבת, הרי אמרו על כרחך אתה נולד. אלא אמרו עבודה זרה מכה לפניו ולאחריו, כמו שדרשו וירדוף עד דן (בראשית י"ד), וכ"ש מדה טובה שעושה לפניו ולאחריו, אלו זכה הילד אחר כך, למה לא עמד לו זכותו מקודם שלא יולד בשבת, וגם לזרע עלי הצדיקים שלא קפץ זכותם אחורנית, שלא יגזור גזירה רעה מתחילה עליהם. וכן לכל בני אדם הראשון מאחר שלא תפשו מעשה אבותיהם בידיהם למה יהי נפרעין מהם:

מפני שאמרו צדיק ורע לו צדיק בן רשע, והלא אין אוחז במעשיו, אלא אם יש צדיק שנהנה מאביו, או אביו מחפה עליו, הרי זה גוזל בשביל בניו, הרי יתכן שבניו ישאו בעונו. אבל אם עבירה אחרת עשה האב להנאת גופו שאין לומר בשביל הבן עשה, הרי למה הבנים מקבלים עונש. הרי אמרו הבועל ארמית לא יהיו בניו תלמידי חכמים, ואם הוא חטא הם מה חטאו. הרי תדע לך שכל אדם זוכה לבניו בה' דברים, כמו שאמרו מי שמכבד ת"ח וכו', לכן מה ששמח האב שהוא רשע, על כן הבנים נכשלים:

מפני מה רבה ואביו שהם מבני עלי מתו, מפני שנגזרה גזירה אם לא יהיו זכיות גדולות לא ינצלו, אע"פ שהוא זכאי, שנא' (יחזקאל י"ד י"ט כ) או דבר אשלח אל הארץ והיא ושפכתי חמתי עליה בדם, להכרית ממנה אדם ובהמה ונח דניאל ואיוב בתוכה, חי אני נאום אדני ה' אם בן אדם בת יצילו, המה בצדקתם יצילו נפשם. הרי הצדיקים שבצדקתם לא יצילו רק את עצמם, ... אם לא שנמצא זכות אע"פ שלא חטא לא יועיל. וכן צוה לירמיה שלא יקח אשה ולא בנים להוליד שם, כי נגזרה גזירה רעה שם להמית בנים ובנות אבות ואמהות, ולא אמר ירמיה הלא אני צדיק ולמה לא יהיו בני, אלא כשנגזרה גזרה, אם לא יהיה זכות גדול לא ינצלו. לכן אל תתמה על דור המבול וסדום שמתו הקטנים, וכי מה חטאו שמתו, אלא שנאמר גזירה היא שאם לא יהיה זכות מרובה וגדול, לא ינצלו אפי' הם לנפשם:

13. ספר חסידים - סימן רסד

פנקס של ר' יהושע כתוב, מי שנולד בשבת ימות בשבת, מפני שחללו שבת עליו כשנולד. ומה יכול הילד לעשות כשמחללין עליו את השבת, אלא עונות אביו ואמו ששמשו מטותיהן באותן לילות, גרמו שנולד בשבת, וכתוב (תהלים קט יד) יזכר עון אבותיו וגו' וחטאת אמו אל תמח, ששמשו מטותיהן באותן לילות שעי"ז נולד בשבת. ונפרעין לאביו ואמו מפני שנענשו הבן בעונם שמת בשבת. דוגמת מזרע עלי, רבה ואביי, שמתו בלא זמנם בעון בני עלי, ונפרעין באותו עולם מבני עלי, שהענישו צדיקים בעונם. וא"ת למה נענשו והלא לא אחזו מעשה בני עלי, מפני שאלו אם אז היו קטנים כשחטאו בני עלי אבותיהם, וקבלו האבות דין עליהם, היו נענשים הקטנים עמהם, כמו שמצינו שאמר יחזקאל י"ד יט) או דבר אשלח וגו', וכתוב (שם שם כ) אם בן אם בת יצילו:

14. ספר חסידים - סימן תקצא

ויש עונשים חמורים על מה שאין כתוב בתורה, יותר מעונשים על מצות שכתובים בתורה, שהרי ע"י עבירות שבתורה כתיב מיתות או עונש אחר, אבל המונעים מלתת את הרשעים להריגה לא מצינו מה דינם, וראה כמה חמורים לפי שבני בנימין לא רצו לתת את החייבים לבני ישראל, לכך נהרגו טף ונשים כמעט כל השבט, ובעונש של תורה כתיב (דברים כד טז) לא יומתו [אבות על בנים] ובנים [לא יומתו] על אבות. וכן בני עלי ששהו קניניהן של נשים, על זה לא נאמר עונשו, וראה כמה עונשים כמה דורות נכשלו בעונם

15. ספר אהבת חסד - חלק שלישי - פרק ח: בו יבאר ענין חסד שתלוי בדבור, ומצוה לפקח את חברו מצערו

אמרו חז"ל (סוכה מ"ט:), דחסד הוא בין בגופו, בין בממונו. והנה חסד שבגופו נחלק לשלושה מעלות: למעשה, דבור ומחשבה. ועד כה דברנו בפרקים שעברו, כמה פרטים מענין חסד, שעקרו תלוי במעשה ומחשבה, היינו, לעזור לחברינו בשום דבר של טרחה, או להתבונן במחשבה, ולהשכיל באיזה ענין ועצה נוכל לתקן מצבו, שלא יתמוטט חלילה לגמרי. וזהו הכל בכלל מה שאמר הכתוב (תהלים מ"א ב'): "אשרי משכיל אל דל". ועתה נדבר מענין חסד שתלוי בדבור, כי האדם יכול להמשיך מדת החסד בכל דבריו:

(א) בעניני תורה, היינו, תורה שהיא ללמד לאחרני <^> הוא בכלל חסד, ותורה שאדם לומד לעצמו אינו בכלל חסד. וכדאיתא (בסוכה מ"ט:): מאי דכתיב (משלי ל"א כ"ו): "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה". וכי יש תורה שהיא של חסד, ותורה שאינה של חסד? אלא תורה שהיא ללמד - היא תורה של חסד, ותורה שאינה ללמד זו היא תורה שאינה של חסד.

<^> ומכל מקום צריך שידע האדם, שמה שמצינו בכמה מאמרי חז"ל, שהאדם צריך לעסק בגמילות חסדים, אינו יוצא בזה, כל זמן שלא עסק בגמילות חסדים ממש להיטיב לו גם בגופו. שהרי אמרו (בראש השנה י"ח): אביי ורבא תרויהו מדבית עלי קאתו. רבא דעסק בתורה חיה ארבעין שני; אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שתין שני. ורבא הלא למד תורה לאחרים. ויש לעיין, אם לא היה אפשר לעשות על ידי אחרים, מאי טעמא דרבא ואם אפשר, מאי טעמא דאביי, דעסק בגמילות חסדים, הלא אמרו (במועד קטן ט'): דמצוה שאפשר לעשות על ידי אחרים, אין מבטלין תורה. ואולי דאביי, דהיה אז מפרסם בדורו מאד, כיון שהוא עסק בגמילות חסדים, בודאי היה מוסיף ענינים גדולים במדת החסד, ובלתו לא היה נעשה דבר זה. וסברת רבא חיה, דאינו מנח חיוב על האדם שיתחיל לעסק בדבר, כיון שלא בא מעשה לפניו, וחשש לבטול תורה. ומכל מקום מדחוינן, דהוסיפו עבור זה לאביי עשרים שנה לחייו. שמע מנה דמשמא אסכימו לאביי. וגדר הוספת השנים נוכל לאמר בפשיטות, דמה שבטל תורה על ידי עסק הזמן של גמילות חסדים, הוסיפו לו כדי שלא יחסר לו מתורתו. ועוד נוכל לאמר, דבשביל שאמר הקדוש ברוך הוא על בית עלי (שמואל א', ב' ל"ב): "ולא יהיה זקן בביתך כל הימים", והקדוש ברוך הוא נשבע (שמואל א', ג' י"ד): "אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה". ודיקו חז"ל (ראש השנה י"ח), דמתכפר הוא בתורה ובגמילות חסדים. וידוע דבן ששים לזקנה, ועל כן הוסיפו עד ששים.

• ערוך לנר מסכת יבמות דף קה עמוד א

ובזה מתורץ מה שהקשו התוס' שהרי רבה בג"ח נמי עסק שי"ל דבג"ח שעם המתים לא עסק ואמת לא מקרי רק ג"ח זה:

16. ערוך לנר מסכת יבמות דף קה עמוד א

וביישוב קושיא אחרת של התוס' י"ל דלכאורה יש לדקדק לאביי מ"ט ג"ח מכפר ולא תורה הא אמרינן (בפיאה פ"א מ"א) ות"ת כנגד כלם וגם למה לא אמר אביי אבל מכפר בתורה ובג"ח ולכן י"ל דבאמת גם אביי מודה בתורה לבד מכפר והרי זה מוכח מרבה גופא דחי מ' שנה אף שהגזירה היתה למות בני ח"י אבל בהא פליגי

דלרבה רק תורה מכפר ולא ג"ח ולאבני ג"ח וכש"כ תורה ולכן שפיר קאמר רבא לכ"ע דמרבה מוכח דלאו בזכותא תלי' מלתא דהא לכ"ע תורה לבד מכפרת, ובזה א"ש דלא תקשי' מברייטא הלזה לאבני דקאמר ריב"ז לכו ועסקו בתורה:

17. ערוך לנר מסכת יבמות דף קה עמוד א

בגמרא כבן שמנה עשרה שנה. המהרש"א ח"א כתב דלכך מתו בני י"ח משום דכתיב ימותו אנשים ובן י"ח לחופה א"כ מאז אקרי איש אבל עד הזמן ההוא הם ימי השחרות והילדות, ולענ"ד דוחק דהא בן י"ג למצות ילפינן מאיש או אשה כי יעשו מכל חטאת הרי שבן י"ג אקרי איש וכמש"כ הברטנורא (אבות פ"ה מ"א), וביותר ה' אפשר לומר ע"פ מה שכתבתי לעיל (פ א ד"ה בד"ה מבן י"ב) בשם התוס' דנדה דלכך נקט שם עד בן י"ח דאיתא כרבי דס"ל כב"ש דבלא הביא ב' שערות הוי י"ח שנה סימן גדלות ע"ש והכא נמי דכתיב ימותו אנשים היינו משבאו הכל לכלל אנשים אפילו אשר לא הביאו ב' שערות רק סימני סריס, ועוד י"ל הא דמתו בני י"ח דחטא בני עלי' אשר ישכבון את הנשים ואמרין בשבת (נו א) דחטא זה ה' ששהו את קינהן ובטלו ישראל מפר' ורב' כמש"כ רש"י שם ולכן כשהיו בני י"ח שאז זמן חופה וכפי מש"כ הרמב"ם אז חל חיוב ע' דפו"ר נתעורר חטא בני עלי ולכן מתו בני י"ח:

18. שערים מצויינים בהלכה

בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בדברי תורה. משמע דתורה עדיף מקרבן. וכזה מצינו בגמ' שבת (ל.) טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב, וצ"ע דהא איתא במס' מנחות (ק.) כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, ומוכח מזה דקרבן עדיף, דהא כתב הפרישה (י"ד ס' רמב) דכל דבר המוקש אינו לגמרי כמו המקוש, וכזה כתב בתשרי הריב"ש (ס' קעא) דהא דאמרו חז"ל כל הכועס כאילו עובד ע"ז, דלאו דוקא ממש כזה. וכ"כ בתשרי פני יהושע, וכן מביאים מזה"ק (פ' משפטים דפו"י דף קכב.) עה"כ (איכה א-א) "היתה כאלמנה", ולא אלמנה ממש, וכן (שם ב-ה) "היה ה' כאויב", ולא אויב ממש ח"ו.

ונראה לתרץ ע"פ מה דאיתא לעיל (עו): דשלמה לא נסיב ולא מידי, ופרש"י דלזנות היה מתכוין. והבאנו (שם) בשם הגה"ק בעל ח"י הרי"ם דיש דברים דלפי עולם העשיה הם עבירות, ולעולמות העליונים אינה עבירה לאיש מיוחד, וכן להיפוך, ולכן מצינו סתירות מגמ' למדרש זוה"ק, דזה לפי אותו עולם וזה לפי עולם אחר הנסתרות לה"א, ולפי זה ניחא דלמעשה בנו עלי אין התיקון קרבן אלא תורה, משום דלכל עולם ועולם יש תיקון אחר.

19. בן יהוידע על יבמות דף קה/א

רבא דעסק בתורה חיה מ' שנה ... ונ"ל האי ג"ח דנקיט גבי אב"י, הוא מה שהיה בורא נפשות לגרים ע"י עסק התורה כבן עזאי דלכך היה דרכו לומר הריני כבן עזאי בשוקי טבריה, וכמ"ש רבינו ז"ל בשער הגלגולים דף ל"ז, וזה יהיה מסטרא דחסד, והיה עושה פועל זה מצד כל הנפש רוח ונשמה שבו וכמ"ש שם, ולכן אמר גמילות חסדים לשון רבים:

20. מהר"ל חדושי אגדות על יבמות דף קה/א

אבל מתכפר בדברי תורה. בשביל שהתורה [השכלית] מסולק מן כל עון שאין מצד התורה [השכלית] שום עון כמו שבארנו זה [במקומות] הרבה והתורה [השכלית] נבדלת מן החטא, ולפיכך מתכפר בדברי תורה [שהיא שכלית]. וכן מתכפר בגמילות חסדים, ודבר זה כי גמילות חסדים ג"כ הוא סלוק החטא, ודבר זה מבואר בברכות (ח' א') אצל העוסק בתורה וגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור ע"ש ובשאר מקומות. ג"כ בארנו. ולפיכך בכל מקום נזכרו אלו שניהם תורה וגמילות חסדים יחד, מפני כי אלו שניהם יש בהם סלוק החטא התורה מפני שהתורה היא שכלית והשכל הוא נבדל מן הגשמי אשר בו החטא, וגמילות חסדים ג"כ מפני שגמילות חסדים שוה דומה אל השכל, כי כאשר הוא גומל חסד אז הוא נבדל מן החומרי כמו שהשכל הוא נבדל ג"כ, כי בעל גמילות [חסדים] יש בו הטוב ומשפיע הטוב והחסד לאחר, ובזה הוא מסולק מן החמרי כי

החמרי הוא מקבל ואינו משפיע כלל ולכך אמרו (אבות פ"ב) אין עם הארץ חסיד, כי החסיד הוא שנוהג חסידות עם אחר ומשפיע לו הטוב, וזה שהוא עם הארץ בעל חומר אין משפיע הטוב לאחר כי החמרי הוא מקבל ואין משפיע. וכאשר אלו שתי המדות אשר הם מסולקים מן החמרי הם אצל האדם, יש לו כפרת עון כי החטא והעון הוא מצד החומר כי הנבדלים אין בהם חטא ולכך אמר אבל מתכפר בדברי תורה ובגמילות חסדים. ורבא סבר שאין מתכפר רק ע"י התורה כי התורה היא שכלית והתורה היא על הגזירה וכמו שבארנו אצל מזונותיו של אדם קצובין לו [מר"ה] עד ר"ה (ביצה ט"ז א') שאין התורה מקבלת הגזירה שהיא על הגזירה, ולכך סובר כי על ידי התורה מתכפר. אבל אביי סבר שגמילות חסדים מצד הטוב והזכות שבאדם ובזה הוא נבדל מן הפחיתות, ומפני כך כתיב (משלי ט"ז) בחסד ואמת יכופר עון ולפיכך אלו שניהם מתכפרים חטא בני עלי והבן זה:

21. מהרש"א על יבמות דף קה/א

בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בד"ת כו' אבל מתכפר בג"ח. אלו הן ג' עמודי עולם כדתנן העולם עומד על ג' דברים על התורה ועל העבודה ועל ג"ח ולפי שהם חטאו בעבודה כמ"ש למה תבעטו בזבחי ומנחתי גו' ואין קטיגור נעשה סניגור אבל בב' עמודים השניים שהם התורה וג"ח מתכפר ולפי שבדיני שמים הוא בן עשרים נתוסף לרבה בשביל עמוד התורה עוד כ' שנים כימים הראשונים עד מ' שנים ולאביי נתוסף עוד כ' בשביל עמוד ג"ח כימים הראשונים כ' שנים עד ס' שנים וכדאמרין פ"ק דברכות כל העוסק בתורה ובג"ח מוחלין לו כל עונותיו שנאמר בחסד ואמת יכופר עון כו' ע"ש:

22. שערם מצויינים בהלכה

יבמה שרקקה דם תחלוץ. פרש"י ולא תתייבם עוד, דאיפסלה עלייהו. ובגמ' מובא הטעם לפי שאי שאפשר לדם בלא צחצוח רוק. ובמרדכי (חולין פ"ט ס' תשלז) הקשה, הא משמע במס' זבחים (עט.) דדם אין מבטל דם, אבל דם מבטל רוק, ותירץ דהכא מיירי דהרוק הוא בעין וניכר, ובכה"ג אינו בטיל, אי נמי דלא אמרינן דבטל ברוב אלא בדבר שהיה פעם ניכר בפני עצמו ואח"כ נתערב, אבל לא בדבר שבא לעולם מעורב. ועי' בתוס' בב"ק (סט. ד"ה כל הנלקט), דמבואר דבטל. [והנה אנן קי"ל להיפוך, עי' בשו"ע אורח (ס' שכ ס"ב), ובמג"א (סק"ה), דאם בא לעולם מעורב בטל ואפי' דשיל"מ.

וכן כתב בשו"ע יו"ד (ס' קב ס"ד). ובצל"ח (פסחים לד) כבר העיר מזה, והביא דברי המשנה למלך (משכב ומושב פ"א הי"ד) דמחלק בין דבר הנאכל לשאר דברים, עי"ש הביאור. וציינתי כאן רק המקומות. ואגב עי' במס' חולין (פז.) דם עופות דנתערב במים לענין חיוב כיסוי דם דאזלינן דאם יש מראית דם חייב לכסות, וכן במס' זבחים (עז.) דם זריקה שנתערב במים דאם יש מראית דם כשר, וכן במס' מקואות (פ"ז מ"ג) דם שנתערב במי מקוה כו'. ומזה מוכח כדברי המשנה למלך הנ"ל.

23. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף קה/ב

קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשרה. כך היא הגירסא ברוב הספרים, גם בדקתי ברוב הנוסחאות הישנות ובספרים מדוקדקים בישיבת הגאונים ז"ל ונמצאת בכלן כן, גם בפירושי המשנה להרמב"ם ז"ל:

24. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף קה/ב

אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום. ומסתברא דרבנן בקטן בלבד הוא דפליגי, אבל חליצת חרש וחרשת לכ"ע חליצה פסולה היא, דאי לא למה לי דפרט רב יהודה חליצת קטן ואמר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום, לימא זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים אין חליצתן כלום כלומר בין דקטן בין דחרש וחרשת. ותמהני על הרמב"ם ז"ל (פ"ד יבום הי"ג) שכתב בחליצת חרש וחרשת דאינה חליצה כלל:

25. ספר ים של שלמה - יבמות פרק יב אות כט

ואני מצאתי, שקוראים תגר על מקצת חזנים, שמביטים לעולם כלפי מעלה, וראוי לגעור בהם, כמו מי שמשמיע קולו בתפלתו (ברכות כ"ד, ע"ב) כאלו הקב"ה אינו שומע בנחת, כך, כאלו הקב"ה אינו משגיח בפניו של אדם, זולת הבטה חושיית, ואינו כן, חלילה וחלילה, ובמדרש איתא שמלאכי השרת מלעיגים עליהם, וקוראין אותו רישי דחזירי, וכן בס"ח (סוסי"י י"ח) זולת בקדושה, בשעה שמחזיר ש"ץ התפלה, כשבא לקדושה, והעם עונים, ג' קדושות, באותו העת ישאו עיניהם למעלה ...

26. שו"ע אורח חיים - סימן צה

(ב) צריך שיכוף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש, ובלבו יכוין למעלה לשמים:

(ג) מניח ידו על לבו כפותין, (פירוש כקשורין) הימנית על השמאלית, ועומד כעבד לפני רבו, באימה, ביראה ובפחד, ולא יניח ידיו על חלציו, מפני שהוא דרך יוהרא (וע"ל ריש סי' צ"ז):

27. רבינו יונה על הרי"ף ברכות דף כב/ב

צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כלומר שיחשוב בלבו כאילו עומד בשמים ויסיר מלבו כל תענוגי העולם הזה וכל הנאות הגוף כענין שאמרו הקדמונים כשתרצה לכוין פשוט גופך מעל נשמתך ולאחר שיגיע לזו המחשבה יחשוב ג"כ כאילו הוא עומד בבהמ"ק שהוא למטה מפני שעל ידי זה תהיה תפלתו רצויה יותר לפני המקום. מפי מורי הרב נר"ו:

28. ערוך לנר על יבמות דף קה/ב

שם ולבו למעלה: עיי' במהרש"א ח"א שהקשה דהא אמרי' בברכות דיכוין לבו כנגד בית ק"ק והניח בקושיא. אכן נראה מדברי רבינו יונה (פ"ה דברכות) דכבר הרגיש בקושיא זו שכתב שם שיחשוב בלבו כאלו עומד בשמים להסיר מלבו כל תענוגי עוה"ז ולאחר שיגיע לזאת המחשבה יחשוב ג"כ כאלו עומד בבהמ"ק, עוד י"ל דכשעומד להתפלל בעוד שלא התחיל יחשוב בדעתו כאלו עומד נגד בית ק"ק אבל בתפלה עצמה יחשוב לשמים כאלו עלה לשם וכן נראה מדברי הפוסקים:

29. מהר"ל חדושי אגדות על יבמות דף קה/ב

המתפלל צריך (ג"כ) וכו'. וביאר זה מדכתיב כי הש"י עינו ולבו שם, יש לאדם לחשוב עצמו כאלו הוא לפני הש"י וכעבד שהוא עומד לפני רבו, לפיכך יתן עיניו למטה כעבד העומד לפני רבו. ואידך סבירא ליה שיש לו לכוון לבו למעלה אל הש"י כי האדם משתוקק ומתאוה אל הש"י [שיתן לו צרכו], ולפיכך יכוין לבו אליו. ומתוך שיהיה מקיים שניהם שיתן עיניו [למטה] ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו, שכבר התבאר למעלה כי התפילה מה שהאדם הוא העלול וצריך אל עלתו, וידוע כי מצד שהוא עלול יש להיות עיניו למטה כמו העבד שהוא עומד לפני רבו שענינו למטה, אמנם מפני שהאדם שהוא העלול נתלה בעלה שיתן אליו מה שהוא צריך [לו דבר] שהוא קיומו, לכך יתן לבו למעלה אל העלה:

30. קרן אורה על מסכת יבמות דף קה/ב

גמרא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים וחד אמר עיניו למעלה שנאמר נשא לבבינו כו' ור' יוסי אמר עיניו למטה ולבו למעלה ויתקיימו ב' המקראות. הנה שורש ענין תפלה מודעת כי תכלית כוונתה הוא לדבק כל כחות נפשו אל מקורן כל אחת לפי מדרגתה ויתאחדו כולם יחד אל הקדושה העליונה. ועי"ז נעשה יחוד בכל העולמות להמשיך שפע מרום המעלות למען יתעלו במעלת הקדושה גם מדרגות התחתונות. וכח העין והלב ג"כ ידוע כי כח העין הוא ראש לכחות הנפש כי כח המחשבה היא ומקורה הוא בקדושה עליונה. על כן אמרו ז"ל המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שיכוין להוריד השפע ממעלה למטה למען תתקדש גם הלב בתכלית הקדושה ועי"ז תתעלה גם הלב וכל כחותיו אל המדרגה העליונה ותתפשט מכל לבושי המחשבות הזרות מדרגות הקטנים והפחותים וזהו כוונת מאמר השני צריך שיכוין עיניו למעלה כי תכלית הכוונה הוא למען העלות הכל מעלה מעלה. ובא ר' יוסי והכריע לקיים ב' המקראות צריך שיתן עיניו למטה ולבו ולמעלה כי על ידי הורדת השפע ממקור העין למטה יעלה לבו מעלה מעלה ויחדיו יהיו תמים ביחוד שלם והבן:

31. דרשות חת"ס ח"ב ע' רפו

מ"י יעלה בזה ה' ומי יקום במקום קדשו. י"ל הכוונה
שאחז"ל [יבמות ק"ה:] המתפלל לריך שיתן לבו
למעלה שנא' שאל לבנו אל כפיס אל אל בשמים ועיניו
למטה שנאמר והי' עיני ולבי שם כל הימים ועיין היטב
מ"ש בזה תר"י פ' אין עומדי' בנדרות. ולפע"ד כי ע"כ
לריכ"י חנו להתפלל על חיי העה"ז ואין אדם רשאי להרע"ב
עלמו והוא מושבע ועומד שלא להפריד חיי הנפש מן הגוף
עד שתחפץ. וכבר הארכתי בזה במקום אחר בפי' ברכת
הסוכה עולם חורה ומלות חקים ומשפטים וכו'. אמנם
הוא נראה גנאי וביזוי נפש לקשר נפשו למקום גבוה מעל
גבוה בשעת חפלה על כנר חלת לחם א', אמנם עיקר
הכוונה הוא כך שנתפלל שאלות המחי' שנותן לנו ה' יתי'
תהי' להכנה טובה להכין לבנו אליו כי העה"ז דומה
לשער ולא נהי' כמי שפותחין לו שערי חור המלך וסוגרי'

32. צורך לנר על יבמות דף קה/ב

שם א"ל אני ישמעאל ב"ר יוסי: י"ל מה זה תשובה על שאלת אבדן איך מפסע על ראשי עם קדש וי"ל ע"פ מה
דאמרין בהוריות דבני חכמים בזמן שהצבור צריכים להם מפסיען על ראשי עם הקדש ונקט בני חכמים משום
דהם אפילו אינם חכמים כ"כ מכ"מ יש להם קבלות מאבותיהם וזה שהשיב אני ישמעאל ב"ר יוסי וכיון שאני בן
חכם צריכים לי עם קדש ומכ"מ כדי שלא יהא נראה כרמות רוחא כאלו רצה לומר שבא לכאן ללמד לעם הקדש
הוסיף שבא ללמוד תורה מרבי פי' שודאי עיקר ביאתי לכאן הוא ללמוד מפי רבי אבל מכ"מ מותר לי לפסוע על
ראשי ע"ק כיון שאני בן חכם ושהי' מובטח ר' ישמעאל שצריכים לו ע"ק לזה הקדים המעשה שאפי' רבי חייא
ור"ש ב"ר שהיו גדולי תלמידי רבי היו צריכים לו:

33. שערים מצויינים בהלכה

פוק בדקה. איתא במס' נדה (מח:) כל
הנבדקות, נבדקות עפ"י נשים, וכן היה
ר"א מוסר לאשתו ור"י מוסר לאמו. וכתב
הריטב"א (שם) דאע"ג דדבר שבערוה צריך
שנים, כיון דהוי מילתא דאפשר לאיגלו"י, ואינן
מעידות על דבר שבערוה ממש, אלא על גופן
של שערות עשאוהו כשאר איסורין שאשה
נאמנת, ומיהו צריך להדר אחר נשים
המוחזקות בכשרות ביותר, וכדמצינו דר"א היה
מוסר לאשתו ור"י לאמו, ואם אפשר בשתי
נשים עדיף טפי. וברמב"ם (אישות פ"ב ה"כ)
כתב, שבודקין עפ"י נשים כשרות ונאמנות,
ואפי' אשה אחת בודקת. וכתב במ"מ שכ"כ
הרמב"ן והרשב"א. וכ"כ בשו"ע (אהע"ז סי'
קנה סט"ו), ואפי' קרובה. והעיר הגר"א
דמקורו מלעיל (לט:) והלכתא גלויי מילתא
בעלמא, ואפי' קרוב ואפי' אשה. ועי' בב"י
(שם) בשם ר"ת, דאפי' הנשים שאינן נאמנות
לומר מת בעלה נאמנות בבדיקה, דהוי מילתא
דעבידא לאיגלו"י.

34. ערוך לנר על יבמות דף קה/ב

באותה שעה נצטרע אבדן: רש"י מפרש על שדבר לשה"ר אכן לכאורה אין זה מספיק להך מ"ד בגמרא דליכא לשה"ר מה שמדבר בפניו גם מה שטבעו בניו ומאנו כלותיו י"ל מה מדה כנגד מדה הי' והמהרש"א נדחק בזה, והנלענ"ד דג' רעות עשה אבדן האחד שחשד להצדיק ר"י כאלו רצה לפסוע על ע"ק מפני כבודו והוא לא עשה אלא מחמת יוקרי' הי' צריך לפסוע והשני על שבוזה ואמר וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי והשלישי על שפסע על ראשי ע"ק כשהזר כאלו יצא לצורך ובאמת יציאתו שלא לצורך היתה כי לא היתה צריכה בדיקה ע"פ הוראת ר' ישמעאל וכנגד ג' אילו באו ג' פורענות דעל שחשד בכשרים לקה בגופו כמו שנלקה משה בצרעת על שחשד את ישראל כמ"ש רש"י בפ' שמות ועל שבוזה לת"ח טבעו בניו דאמרינן בגמרא מאן דרחים רבנן הוו לי' בנין רבנן ומי ששונאו הוי העונש נגד זה שימותו בניו לבל יהי' לו זרע עוסק בתורה ונגד מה שפסע שלא לצורך מאנו כלותיו להורות לו שבדיקה לחליצה שלא לצורך הי' אבל יצטרך בדיקה אם יוכלו כלותיו למאן אם עדיין לא הביאו ב' שערות:

35. ספר קובץ הערות - סימן סו

(ו) ובהא דקיי"ל [גיטין נ"ט ע"א] הפעוטות מקחן מקח, והוא תקנת חכמים משום כדי חייהן, אבל מצינו השיעור הזה בדאורייתא, אמר (רבא) [ר' אמי], לדברי ר' יוסי קטנה חולצת משהגיעה לעונת הפעוטות [יבמות ק"ה ע"ב]: וביאור הדברים, דשני דינים ישנם בקטן: (א) קטן שלא הגיע לכלל דעת הרי הוא שוטה. (ב) קטן פיקח שאנו רואין שיש לו דעת כגדול, ומ"מ אין מעשה קטן כלום, והוא גזה"כ, מדכתיב איש ולא קטן, שאין כח במעשה קטן לפעול חלות קנין או קידושין, כדאיתא בירושלמי פ"ד דמעשר שני ה"ג, הכל מודים שאין מתנתו מתנה, דכתיב כי יתן איש, מתנת איש מתנה ואין מתנת קטן מתנה. וכן לענין קידושין, פירש"י בפרק המדיר [כתובות ע"ג ע"ב ד"ה קטן] קטן אין קידושיו כלום, דלאו בר קיחה הוא, כי יקח איש כתיב. וכן לענין חליצה, למ"ד [יבמות שם] דמקשינן אשה לאיש, אין קטנה חולצת אפילו יש בה דעת כגדולה, אבל לר' יוסי דלא מקיש אשה לאיש, ליכא גזה"כ לפסול משום קטנות, אלא דצריך שיהא בה דעת, וכיון שמצינו בתקנת חכמים הפעוטות מקחן מקח, היינו שחכמים תיקנו שיועיל קנין קטן ואין צריך איש, אבל מ"מ צריך שיהא בו דעת שלא יהיה בכלל שוטה, וזהו שיעורא דפעוטות, ומזה למד רבא לדאורייתא לר' יוסי, דקטנה חולצת משהגיעה לעונת פעוטות, והוא שיעור דאורייתא היכא דליכא גזה"כ דגדול דוקא. ונראה שלדעת הרמב"ם [סוטה פ"ב ה"ד] דקטנה שזינתה ברצון נאסרה על בעלה, והדבר פשוט דהרמב"ם איירי בקטנה שהגיעה לכלל דעת, דקודם לכן הרי היא שוטה, י"ל ג"כ דהשיעור הוא עונת הפעוטות. והא דאיתא בגמ' [ל"ג ע"ב] פיתוי קטנה אונס, הוא קודם הזמן הזה. וכן הא דתנן בטהרות [פ"ג מ"ו] דקטן מיקרי אין בו דעת לישאל, ומזה הקשה בשב שמעתא [ש"א פט"ז] על שיטת הרמב"ם הנ"ל, דהא ספק טומאה מסוטה ילפינן, י"ל דמיירי בקטן שלא הגיע לכלל דעת, אבל אם הגיע לכלל דעת, הוי יש בו דעת לישאל, דהתם ליכא גזה"כ איש ולא קטן:

36. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף קה/ב

בינו לבינה מנא ידעינן. כלומר שאע"פ ששניהם מודים וחוששין לה, ואפילו מכאן ולהבא ואע"פ שיש בידן עכשיו לחלוץ, וכדאמרינן בשלהי יש נוחלין (ב"ב קלה. א) גבי בעל שאמר גרשתי את אשתי, דאסיקנא התם זיל חוש לה ואפילו מכאן ולהבא כדאיתא התם:

37. ריטב"א על מסכת יבמות דף קה/ב

בינו לבינה מי ידענא. פי' דבהודאתן לא סגי ואעפ"י שבידו לחלוץ וכדאמרי' התם בבעל שאמר גרשתי את אשתי שאפי' להבא אינו נאמן לגמרי וכדאמרי' התם זיל חוש לה ויש שפירשו דה"ק מנא ידעי דהרי אין דבר שבערוה פחות משנים וכי אמרי' לעיל שמא חלצה סנדל של א' מהם בפני עדים קאמר ומאי דפרכי' הכא מנא ידענא לאו דוקא אלא ה"ק מנא ידעי דמהניא שאפי' הם מודים ויהיו נאמנים אלינו אין זה כלום כיון שהיה בינו לבינו ובלא עדים והרי זה כאומר גרשתי את אשתי בלא עדים או קדשתי בלא עדים שאינו כלום ונכון הוא:

38. שו"ת רע"א - קמא - סימן קכה

במכח"ת ההיא דחליצה בינו ובינו, היינו שלא בב"ד אבל שלא בעדים י"ל דלא מהני, דלהדיא אמרינן ביבמות אההיא דרע"ק דחלץ בינו ובינו דמיירי עדי רואים אותו מבחוץ, ועי' בני"י שם דבלא עדים לא מהני, אף אם

שניהם מודים זהו דבר שבערוה, כמו קדושין בלא עדים דלא מהני אלא דכ' שם די"ל עוד דלא מהימנין ליה, וכ"כ בחידושי הריטב"א הרי דמספקא להו להנ"י והריטב"א אם הוא בכלל דבר שבערוה, ובאמת נלענ"ד דבכל חליצה ראוי לייחד עדים, דהא הב"ד הם יושבים ולא בשם עדים נינהו:

39. שערים מצויינים בהלכה

והלכתא עד שתביא שתי שערות. וכן איתא במס' נדה (מו.) ולענין חליצה חיישינן, ופרש"י (שם) דלא סמכינן אחזקה דרבא דאמר שאם הגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה, דחזקה דהביאה סימנין, אלא לענין חליצה צריך בדיקה. וכ"כ הפוסקים דלענין דאורייתא צריך בדיקה. וכ"פ בשו"ע (סי' קסז ס"ד). ועי' בתוס' קידושין (סג: ד"ה בני י"ג), דאם יש לה ריבוי שערות באותו מקום, אפי' אם אין אנו יודעים אם הגיעו שנותיה סמכינן על ריבוי השערות. וכ"כ במרדכי (בפרקין). וכבר כתבנו לעיל (פ: ד"ה היכא) דמזה יש ראיה להפוסקים, דכל שיש הרבה כוכבים בתחלת הלילה אמרינן דוראי לילה היא.

40. דף על הדף יבמות דף קה עמוד א

בגמ': אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה וכו' ויחיד אימת וכו'.

הרמ"ע מפאנו זצ"ל בספרו עשרה מאמרות גרס בדברי הגמרא אלו אבל מתכפר הוא בתפילה עיין שם.

ועוד כתב ע"ד הגמרא ויחיד אימת, ד"אימת" הוא ר"ת אם ישוב מיד תקבלו, והוא מלשון הפיוט ונתנה תוקף שאנו אומרים בר"ה וביוכ"פ, ויש כאן רמז שבימים אלו הם הזמן שהיחיד יכול לשוב ומיד תשובתו מקובלת, עיין שם.